

KODEKS

RÓWNEGO TRAKTOWANIA

Zespół Szkół im. Jana Pawła II
w Osieku

*„Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym,
społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny”*

Konstytucja RP, art.32.2

Kodeks dotyczy niesprawiedliwego traktowania, gorszego traktowania ze względu na:

- 1. narodowość,*
- 2. pochodzenie etniczne,*
- 3. kolor skóry,*
- 4. wyznanie lub bezwyznaniowość,*
- 5. płeć,*
- 6. stopień sprawności,*
- 7. orientację seksualną,*
- 8. stopień zamożności,*
- 9. inne cechy.*

Spis treści

<i>Treść kodeksu Równego Traktowania</i>	3
<i>Cel Kodeksu</i>	4
<i>Działania Antydyskryminacyjne w Szkole</i>	4
<i>Pełnomocnik Dyrekcji Ds. Równego Traktowania</i>	5
<i>Kontakt</i>	5
<i>Zadania</i>	5
<i>Przepisy Końcowe Kodeksu</i>	6
<i>Informacje Ogólne - ABC antydyskryminacji - przydatne definicje</i>	
<i>Równouprawnienie, Równość, Stereotyp, Uprzedzenie, Dyskryminacja</i>	7
<i>Rodzaje dyskryminacji</i>	
<i>Ageizm</i>	8
<i>Ableizm</i>	8
<i>Antysemityzm</i>	8
<i>Dyskryminacja wielokrotna</i>	9
<i>Homofobia</i>	9
<i>Islamofobia</i>	9
<i>Klasizm</i>	9
<i>Ksenofobia</i>	10
<i>Rasizm</i>	10
<i>Romofobia</i>	10
<i>Seksizm</i>	10
<i>Podstawy Prawne</i>	
<i>Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty</i>	11
<i>Sytuacja prawna w Polsce dotycząca dyskryminacji</i>	
<i>Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej</i>	17
<i>Kodeks Karny</i>	18
<i>Kodeks Pracy</i>	18
<i>Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania</i> ...	19

Treść kodeksu Równego Traktowania

„My, kadra pedagogiczna, pracownicy i pracownice, uczniowie i uczennice oraz rodzice i opiekunowie prawni Zespołu Szkół im. Jana Pawła II w Osieku, oświadczamy, że respektujemy obowiązujące w Polsce przepisy dotyczące przeciwdziałania dyskryminacji i równego traktowania oraz dokładamy wszelkich starań, aby zapewnić ich przestrzeganie w naszej szkole.

Zdajemy sobie sprawę, że niektóre osoby i grupy społeczne w Polsce doświadczają niesprawiedliwego, gorszego traktowania ze względu na narodowość, pochodzenie etniczne, kolor skóry, wyznanie lub bezwyznaniowość, płeć, stopień sprawności, orientację seksualną, stopień zamożności i inne cechy.

Jesteśmy przekonani, że równe traktowanie jest podstawowym prawem każdego człowieka, dlatego przeciwstawiamy się wszelkim formom dyskryminacji, uprzedzeń, stereotypów oraz mowie nienawiści.

Aktywnie dążymy do tego, aby nasza szkoła była miejscem otwartym i bezpiecznym, w którym każda osoba jest darzona szacunkiem, może uczyć się oraz w pełni rozwijać swój potencjał, niezależnie od swojej narodowości, pochodzenia etnicznego, koloru skóry, wyznania lub bezwyznaniowości, płci, stopnia sprawności, orientacji seksualnej, stopnia zamożności i innych cech.”

Cel Kodeksu

Celem jest zapewnienie każdemu uczniowi i każdej uczennicy naszej szkoły równego dostępu do edukacji w atmosferze szacunku i poszanowania jej/jego praw. W tym celu społeczność szkolna dokłada wszelkich starań, aby uczniowie i uczennice, ich rodzice lub opiekunowie prawni, kadra pedagogiczna oraz pracownice i pracownicy szkoły nie doświadczali dyskryminacji, stereotypizacji i uprzedzeń oraz mowy nienawiści ze strony innych członków i członkiń kadry pedagogicznej, pracownic i pracowników szkoły, uczniów i uczennic oraz ich rodziców lub opiekunów prawnych.

Zobowiązania społeczności szkolnej:

1. Reagowanie na przejawy dyskryminacji, stereotypizacji i uprzedzeń oraz mowy nienawiści,
2. Zapobieganie dyskryminacji, stereotypom i uprzedzeniom oraz mowie nienawiści poprzez podnoszenie wiedzy i kompetencji kadry pedagogicznej, pracownic i pracowników szkoły, uczniów i uczennic oraz ich rodziców bądź opiekunów prawnych,
3. Promowanie wśród społeczności szkolnej wartości i postaw związanych z szacunkiem i równym traktowaniem oraz kształtowania odwagi cywilnej w reagowaniu na przejawy dyskryminacji, stereotypowi uprzedzeń.

(Społeczność szkolną tworzą m.in. uczniowie i uczennice, kadra pedagogiczna, pracownice i pracownicy administracyjni, dyrekcja, rodzice i opiekunowie prawni).

Działania Antydyskryminacyjne w Szkole

W naszej szkole dbamy o zapewnienie równego dostępu do edukacji oraz kształtujemy postawy i promujemy wartości związane z szacunkiem i równym traktowaniem poprzez planowanie i prowadzenie systematycznych działań obejmujących:

1. Uwzględnianie edukacji antydyskryminacyjnej w rocznym planie wychowawczym.
2. Zajęcia z wychowawcą w każdej klasie, dotyczące tematyki przeciwdziałania dyskryminacji, uprzedzeniom, stereotypom i mowie nienawiści, prowadzone w sposób dostosowany do wieku uczniów i uczennic oraz uwzględniający potrzeby szkoły i klasy w tym zakresie.
3. Dbanie o to, aby wszyscy uczniowie i uczennice mieli równą możliwość korzystania i aktywnego uczestnictwa w wydarzeniach organizowanych przez szkołę (np. w wycieczkach klasowych, świętach szkolnych, zajęciach dodatkowych).
4. Systematyczne podnoszenie kompetencji pedagogicznych w zakresie równego traktowania, przeciwdziałania stereotypom, uprzedzeniom, dyskryminacji, mowie nienawiści oraz przemocy motywowanej uprzedzeniami.
5. Współpracę Rady Pedagogicznej z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz równego traktowania oraz przeciwdziałania stereotypom, uprzedzeniom i dyskryminacji.
6. Prowadzenie edukacji antydyskryminacyjnej.

Pełnomocnik Dyrekcji Ds. Równego Traktowania:

Zgłoszenia dotyczące sytuacji wymagających reakcji szkoły w kontekście równego traktowania przyjmuje Pełnomocnik Dyrekcji ds. Równego Traktowania:

1. pedagog szkolny – Pani Joanna Jur
2. opiekunowie Samorządów Uczniowskich:
  - a. Publiczna Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Osieku - Pani Małgorzata Ryńska
  - b. Publiczne Gimnazjum w Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Osieku - Pani Bożena Skoczewska
  - c. Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół im. Jana Pawła II w Osieku – Pani Dorota Pszczoła

3. Kontakt:

Sytuacje wymagające reakcji w kontekście zapewnienia równego traktowania w szkole można zgłaszać do Pełnomocnika Dyrekcji ds. Równego Traktowania:

- a. **osobiście: podczas zebrań, czasu pracy Pełnomocnika**
- b. **do opiekunów SU**
- c. **mailowo na adres: pełnocnikKRT@interia.pl z dopiskiem „Pełnomocnik”**

Zadania

Do zadań Pełnomocnika Dyrekcji ds. Równego Traktowania należy:

1. Przyjmowanie zgłoszeń dotyczących sytuacji wymagających reakcji szkoły w kontekście równego traktowania.
2. Zebranie informacji dotyczących zgłaszanej sytuacji, które pozwolą dokonać jej analizy oraz wypracować propozycje rozwiązań.
3. Analizę zasadności zgłoszenia.
4. Sformułowanie propozycji rozwiązania i ewentualnie przeprowadzenie interwencji.
5. Poinformowanie Dyrekcji.
6. Dbanie o informowanie osoby zgłaszającej o przebiegu sprawy.
7. Udzielanie wsparcia osobom dyskryminowanym przez specjalistów współpracujących ze szkołą.

Przepisy Końcowe Kodeksu

Informacja o wejściu w życie KRT w naszej szkole oraz o treści jego zapisów będzie upowszechniana wśród społeczności szkolnej - kadry pedagogicznej, pracownic i pracowników szkoły, uczniów i uczennic oraz rodziców i opiekunów prawnych:

1. Na stronie internetowej naszej szkoły.
2. Podczas Rad Pedagogicznych.
3. Podczas zebrań dla rodziców.
4. Podczas godzin wychowawczych.
5. W ramach współpracy pedagoga szkolnego z uczniami i uczennicami oraz rodzicami/opiekunami prawnymi.

Osiek, 30.09 2016 r.

Ogólne ABC antydyskryminacji

Równouprawnienie

Nieodłączny element praw człowieka. Pojęcie wywodzące się z epoki oświecenia. Jest terminem prawnym i oznacza równość różnych podmiotów prawnych w ramach określonego systemu prawnego. Jest to proces prawnego zrównywania do tej pory nierównouprawnionych podmiotów prawnych w ramach danego systemu prawnego. Możemy mówić, na przykład, o równouprawnieniu kobiet, osób niepełnosprawnych, mniejszości religijnych. Jednak termin równouprawnienie odnosi się do stanu formalnego, dotyczącego brzmienia przepisów prawnych. Pojęcie to nie mówi nic o praktyce społecznej, o realnej możliwości korzystania przez dane grupy czy jednostki z zapisanych uprawnień. Równość Termin szerszy niż równouprawnienie. Oznacza realną sytuację, w której możemy faktycznie korzystać z przysługujących nam równych praw. Równość nie pojawia się automatycznie wraz z wprowadzeniem równouprawnienia w przepisach prawnych. Nierówności wynikają bowiem nie tylko z przepisów prawa, ale przede wszystkim z nieformalnych czynników głęboko zakorzenionych w kulturze danego społeczeństwa, między innymi tradycji, nawyków i przekonań. Dlatego droga do prawdziwej równości wiąże się z przeciwdziałaniem stereotypom, które prowadzą do uprzedzeń i dyskryminacji określonych grup społecznych i osób. Stereotyp Skrajnie przejawiony obraz danej grupy, traktujący wszystkich jej członków w sposób niezróżnicowany, niezależnie od ich cech indywidualnych. Stereotypy często oparte są na niepewnej lub fałszywej wiedzy o świecie, utrwalonej przed tradycję i trudno podlegają zmianom. Stereotypy cechują jednostronność, sztywność, żywotność, nieprzemakalność (odporność na argumenty i fakty). Uprzedzenie Negatywne opinie lub uczucia wobec innych grup społecznych żywione z powodu samej przynależności do danej grupy. To także nieprzychylna ocena, osąd dokonany na podstawie stereotypowych przekonań. Dyskryminacja Traktowanie kogoś gorzej niż innych w tej samej sytuacji. Dyskryminuje się ludzi z różnych powodów, na przykład ze względu na płeć, rasę, wiek, status materialny, wyznanie czy orientację seksualną. Dyskryminacja może przejawiać się w sposób jawny i wówczas mówimy o dyskryminacji bezpośredniej. Może ona jednak także przyjmować ukrytą formę, kiedy pozornie neutralne warunki, kryteria lub praktyki są niekorzystne dla pewnych grup i Kodeks Równego Traktowania V Liceum Ogólnokształcące im. ks. Piotra Ściegiennego w Kielcach 8 osób. Wówczas mówimy o dyskryminacji pośredniej. Niekiedy dyskryminacja ta jest tak „przeźroczysta”, że dyskryminowane osoby nie zdają sobie z niej sprawy.

Przykład dyskryminacji bezpośredniej w szkole: organizowanie zajęć technicznych tak, że dziewczęta uczestniczą wyłącznie w zajęciach z gotowania, a chłopcy uczą się programowania komputerów. Przykład dyskryminacji pośredniej w szkole: dodatkowe zajęcia w ramach kółek zainteresowań otwarte dla wszystkich są organizowane w budynku szkolnym na trzecim piętrze bez windy tak, że uczniowie/uczennice poruszający się na wózkach inwalidzkich nie są w stanie na nie dotrzeć.

Rodzaje dyskryminacji:

Ageizm (czyt. ejdżyzm)

Dyskryminacja oraz wyznawanie irracjonalnych poglądów i przesądów dotyczących jednostek lub grup społecznych opartych na ich wieku. Przyjmuje się stereotypowe założenia na temat fizycznych lub umysłowych cech ludzi z określonej grupy wiekowej i zwykle wyraża się je w sposób poniżający.

Przykłady:

Wypowiadanie stereotypowych krzywdzących opinii na temat osób starszych, na przykład: A po co pani w tym wieku znajomość obsługi komputera? Lekceważenie głosu i opinii osób młodych: Dzieci i ryby głosu nie mają.

Ableizm (czyt. ablejsm)

Przekonanie, że niepełnosprawność jest czymś negatywnym, co w miarę możliwości powinno być leczone, naprawiane lub eliminowane. Jest to także zestaw przekonań i zachowań, które zmierzają do nierównego traktowania osoby ze względu na faktyczną bądź spodziewaną niepełnosprawność.

Przykłady:

Większość pociągów w Polsce, nie jest w stanie obsłużyć klientów niesprawnych ruchowo. Osoba podróżująca na wózku inwalidzkim nie może samodzielnie wsiąść do wagonu ani skorzystać z toalety. Dyskryminacja uczniów i uczennic niepełnosprawnych w systemie edukacyjnym – większość uczniów i uczennic niepełnosprawnych uczy się indywidualnie lub w szkołach specjalnych, co prowadzi do izolacji tych osób od rówieśników.

Antysemityzm

Postawa wyrażająca uprzedzenie, niechęć, wrogość oraz dyskryminująca Żydów oraz osób pochodzenia żydowskiego. Ekstremalny antysemityzm głosiła ideologia niemieckiego nazizmu, doprowadzając do próby wyniszczenia narodu żydowskiego w Europie podczas II wojny światowej.

Przykłady:

Wypowiedzi zaprzeczające Holokaustowi lub umniejszające związane z nim fakty Antyżydowskie akty wandalizmu i przemocy, np. malowanie na cmentarzach żydowskich swastyk albo gwiazdy Dawida na szubienicy;

Dyskryminacja wielokrotna

Dyskryminacja z więcej niż jednego powodu, na przykład nie tylko ze względu na wiek, ale również ze względu na płeć i niepełnosprawność.

Przykład:

Młode kobiety szukające pracy spotykają się z podwójną dyskryminacją na rynku pracy, zwłaszcza starając się o zdobycie stanowisk kierowniczych. Jako młode osoby są postrzegane jako niedoświadczone i nieodpowiedzialne, ponadto na ten stereotyp nakłada się drugi, według którego kobiety są gorszymi pracownikami (bo zachodzą w ciążę, biorą urlopy macierzyńskie) oraz nie nadają się na stanowisko kierownicze, ponieważ nie mają zdolności przywódczych, są niestabilne emocjonalnie, nie potrafią zarządzać zespołem.

Homofobia

Irracjonalny strach przed osobami homoseksualnymi, silna niechęć, nieufność, nienawiść i wrogość do nich oraz ich dyskryminowanie.

Przykłady:

Używanie terminów gej/lesbijka bądź innych określeń osób homoseksualnych jako obelgi. Odczuwanie odrazy na myśl lub na widok osób homoseksualnych okazujących sobie uczucie, podczas gdy takie samo zachowanie ze strony osób heteroseksualnych nie powoduje takich reakcji.

Islamofobia

Strach i dyskryminacja osób na podstawie faktycznej, przypuszczalnej lub zewnętrznie przypisanej przynależności do grupy muzułmanów.

Przykłady:

Przemoc skierowana wobec muzułmanów w formie ataków fizycznych, werbalnych, niszczenia mienia (szczególnie majątku instytucji, meczetów, szkół, cmentarzy). Przedstawianie w mediach wyznawców islamu jako ekstremistów lub zamachowców.

Klasizm

Uprzedzenia lub dyskryminacja związane z przynależnością do klasy/warstwy społecznoekonomicznej.

Przykłady:

Uznawanie osób uczęszczających do prywatnych szkół za elitę intelektualną, a osób uczęszczających do publicznych szkół za gorzej wykształcone. Przekonanie o tym, że jakiś związek małżeński jest mezaliansem (małżeństwem między osobami pochodzącymi z różnych warstw/klas społecznych) i uznanie, że to jest sytuacja niestosowna.

Ksenofobia

Oksfordzki słownik języka angielskiego definiuje ksenofobię jako patologiczny strach przed cudzoziemcami lub obcymi krajami. Ksenofobia oznacza niechęć do innych, „obcych” i cudzoziemców. Ksenofobia jest odczuciem lub percepcją opartą na społecznych konstrukcjach i ideach, a nie na obiektywnych faktach.

Przykłady:

Eksterminacja Żydów i Romów podczas II wojny światowej. Dowcipy, w których pojawia się Polak oraz przedstawiciele innych narodów, przy czym Polak zawsze okazuje się najsprytniejszy i najmądrzejszy.

Rasizm

Zespół poglądów głoszących tezę o nierówności ludzi, a wynikająca z nich ideologia przyjmuje wyższość jednych ras nad innymi. Rasizm opiera się na przekonaniu, że różnice w wyglądzie ludzi niosą za sobą niezbywalne różnice osobowościowe i intelektualne.

Przykłady:

Nazywanie osób o innym niż biały kolorze skóry w obraźliwy sposób, na przykład: asfalt, czarnuch, ciapaty. Opowiadanie dowcipów, w których osoby czarnoskóre są prezentowane jako niewolnicy albo podludzie.

Romofobia

Odczuwanie niechęci, nieuzasadnionego lęku przed Romami. Dyskryminacja tej grupy etnicznej.

Przykłady:

Polskie przysłowia, na przykład: Szkoda myć Cygana i tak czarny zostanie. Incydenty z niewpuszczaniem Romów do lokali gastronomicznych w Poznaniu.

Seksizm

Negatywne, wrogie przekonania i postawy wobec jakiejś osoby, żywienie do niej uprzedzeń i dyskryminowanie jej z powodu płci.

Przykłady:

Szklany sufit, czyli sytuacja, w której kobietom jest trudniej awansować niż mężczyznom, a najwyższe stanowiska decyzyjne w firmach są najczęściej dla nich nieosiągalne. Przyczyną są bariery niewidoczne, to znaczy niewynikające z przyczyn formalnych, ale ze stereotypów lub kultury organizacyjnej firmy. W przypadku rozwodu i decydowania przez sąd o tym, z kim dziecko zamieszka, w przeważającej większości przypadków prawo to otrzymuje kobieta, mimo że Kodeks rodzinny i opiekuńczy stanowi, iż oboje rodzice mają równe prawa i obowiązki wobec dzieci.

Podstawy Prawne

Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie oświaty

Konferencja Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, która zebrała się na XI sesji w Paryżu i obradowała w dniach od 14 listopada do 15 grudnia 1960 r., przypominając, że Powszechna deklaracja praw człowieka głosi zasadę niedopuszczania do dyskryminacji i proklamuje prawo każdego człowieka do nauki, biorąc pod uwagę, że dyskryminacja w dziedzinie oświaty stanowi pogwałcenie praw zawartych w powyższej deklaracji, biorąc pod uwagę, że zgodnie z postanowieniami swego aktu konstytucyjnego Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury zmierza do ustanowienia współpracy między narodami w celu zapewnienia powszechnego poszanowania praw człowieka i jednakowego dla wszystkich dostępu do oświaty, uznając w konsekwencji, że Organizacja Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury powinna - uwzględniając różnorodność krajowych systemów oświatowych - nie tylko usuwać wszelką dyskryminację w dziedzinie oświaty, lecz i uznawać za zasadę jednakowe możliwości i jednakowe traktowanie wszystkich ludzi w tej dziedzinie, po otrzymaniu propozycji dotyczących różnych aspektów dyskryminacji w dziedzinie oświaty, tj. zagadnienia włączonego do punktu 17.1.4. porządku dziennego sesji, biorąc pod uwagę przyjęte na X sesji postanowienie, że zagadnienie to stanie się przedmiotem międzynarodowej konwencji oraz zaleceń dla państw członkowskich, przyjmuje dnia 14 grudnia 1960 r. niniejszą Konwencję.

Art. 1

1. W rozumieniu niniejszej Konwencji wyraz dyskryminacja oznacza wszelkie wyróżnianie, wykluczanie, ograniczanie lub uprzywilejowanie ze względu na rasę, kolor skóry, płeć, język, wyznanie, przekonania polityczne lub jakiegokolwiek inne, narodowość lub pochodzenie społeczne, sytuację materialną lub urodzenie, które ma na celu albo którego skutkiem jest przekreślenie lub naruszenie zasady jednakowego traktowania w dziedzinie oświaty, a w szczególności:
  - a) zamknięcie dostępu jakiegokolwiek jednostce lub grupie osób do oświaty jakiegokolwiek stopnia lub typu,
  - b) ograniczenie dla jakiegokolwiek osoby lub grupy osób oświaty do niższego jej stopnia,
  - c) utworzenie lub utrzymywanie oddzielnych systemów oświatowych lub zakładów nauczania dla jakichkolwiek osób lub grup osób poza przypadkami przewidzianymi w artykule 2 niniejszej Konwencji albo
  - d) stawianie jakiegokolwiek osoby lub grupy osób w sytuacji nie dającej się pogodzić z godnością człowieka.
2. W rozumieniu niniejszej Konwencji wyraz oświata odnosi się do oświaty wszelkich typów i stopni i obejmuje dostęp do oświaty, poziom i jakość nauczania, jak również warunki, w jakich ono się odbywa.

Art. 2

Nie uważa się za dyskryminację w rozumieniu art. 1 niniejszej Konwencji następujących przypadków, jeśli są dopuszczalne w poszczególnych państwach:

- a) Utworzenie lub utrzymywanie oddzielnych systemów oświatowych lub zakładów nauczania dla uczniów różnej płci w tych przypadkach, gdy systemy te lub zakłady zapewniają jednakowy dostęp do oświaty, dysponują personelem pedagogicznym o identycznych kwalifikacjach, jak również lokalami szkolnymi i wyposażeniem tej samej jakości i umożliwiają odbywanie nauki według jednakowych programów.
- b) Utworzenie lub utrzymywanie z przyczyn natury religijnej lub językowej oddzielnych systemów oświatowych lub zakładów nauczania, dających wykształcenie odpowiadające wyborowi rodziców lub prawnych opiekunów uczniów, w tych przypadkach, gdy objęcie tymi systemami lub uczęszczanie do tych zakładów jest dobrowolne i gdy dawane wykształcenie odpowiada normom ustalonym lub zatwierdzonym przez właściwe organy oświatowe, w szczególności w odniesieniu do wykształcenia tego samego stopnia.
- c) Utworzenie lub utrzymywanie prywatnych zakładów nauczania, jeżeli celem tych zakładów jest nie wykluczenie jakiegokolwiek grupy, ale uzupełnianie możliwości kształcenia zapewnionych przez państwo, pod warunkiem, że ich działalność rzeczywiście odpowiada wyżej wymienionemu celowi i że dawane przez nich wykształcenie odpowiada normom ustalonym lub zatwierdzonym przez właściwe organy oświatowe, w szczególności w odniesieniu do norm wykształcenia tego samego stopnia.

Art. 3

W celu wyeliminowania lub zapobieżenia dyskryminacji w rozumieniu niniejszej Konwencji państwa będące jej stroną zobowiązują się:

- a) uchylić wszelkie przepisy ustawowe lub zarządzenia administracyjne oraz zaprzestać wszelkich praktyk administracyjnych o charakterze dyskryminacyjnym w dziedzinie oświaty,
- b) zastosować w razie potrzeby w drodze ustawodawczej środki w celu wyeliminowania wszelkiej dyskryminacji przy przyjmowaniu uczniów do zakładów nauczania,
- c) nie dopuszczać - jeżeli chodzi o opłaty szkolne, przyznawanie stypendiów i jakiegokolwiek inne formy pomocy dla uczniów, a także udzielanie zezwoleń i ułatwień, które by mogły być niezbędne do kontynuowania studiów za granicą - do czynienia przez organy państwowe jakiegokolwiek różnicy między uczniami obywatelami danego kraju poza różnicami uzasadnionymi ich postępami w nauce lub potrzebami,
- d) nie dopuszczać - w przypadkach, gdy organy państwowe udzielają zakładom nauczania w różnej formie pomocy - do stosowania jakichkolwiek przywilejów lub ograniczeń, opartych jedynie na fakcie przynależności uczniów do określonej grupy,
- e) umożliwić cudzoziemcom zamieszkującym terytorium danego kraju taki sam dostęp do oświaty, jak swym własnym obywatelom.

Art. 4

Państwa będące stronami niniejszej Konwencji zobowiązują się ponadto do opracowywania, rozwijania i wprowadzania w życie polityki ogólnopaństwowej, która by miała na celu zapewnienie za pomocą metod dostosowanych do warunków i zwyczajów narodowych - jednakowych możliwości i jednakowego traktowania w dziedzinie oświaty, a w szczególności:

- a) Sprawić, aby oświata na poziomie podstawowym była obowiązkowa i bezpłatna; sprawić, aby oświata na poziomie średnim w różnych jej formach stała się powszechnym dobrem, i zapewnić, aby była dostępna dla wszystkich; sprawić, aby oświata na poziomie wyższym była dostępna dla wszystkich na zasadzie pełnej równości i w zależności od indywidualnych uzdolnień; zapewnić przestrzeganie przewidzianego ustawami obowiązku szkolnego.
- b) Zapewnić we wszystkich państwowych zakładach nauczania jednakowego stopnia taki sam poziom nauczania i jednakowe warunki dotyczące jakości nauczania.
- c) Popierać i rozwijać odpowiednimi metodami kształcenie osób, które nie otrzymały wykształcenia podstawowego albo nie ukończyły go i umożliwić im kontynuowanie nauki stosownie do indywidualnych zdolności.
- d) Zapewnić bez dyskryminacji przygotowanie do zawodu nauczycielskiego.

Art. 5

1. Państwa będące stronami niniejszej Konwencji postanawiają, że:
  - a) Celem oświaty powinien być pełny rozwój osobowości ludzkiej i ugruntowanie poszanowania praw człowieka i podstawowych swobód; powinna ona sprzyjać wzajemnemu rozumieniu, tolerancji i przyjaźni między wszystkimi narodami, grupami rasowymi i wyznaniowymi, a także rozwojowi działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych na rzecz utrzymania pokoju.
  - b) Rodzice i w odpowiednich przypadkach prawni opiekunowie powinni mieć możliwość, po pierwsze - w granicach zakreślonych ustawodawstwem każdego państwa - swobodnego posyłania swoich dzieci nie do państwowych, lecz do innych zakładów nauczania, odpowiadających minimalnym wymaganiom ustalonym lub zatwierdzonym przez właściwe organy oświatowe, i po drugie - zapewnienie religijnego i moralnego wychowania dzieci zgodnie z ich osobistymi przekonaniami; nikomu indywidualnie ani żadnej grupie osób jako całości nie należy narzucać religijnego wychowania, niezgodnego z ich przekonaniami.
  - c) Należy przyznać członkom mniejszości narodowych prawo do prowadzenia własnej działalności oświatowej łącznie z kierowaniem szkołami i - zgodnie z polityką każdego państwa w dziedzinie oświaty - używania albo nauczania swojego własnego języka pod warunkiem, że:
    - realizowanie tego prawa nie przeszkadza osobom należącym do mniejszości w zrozumieniu kultury i języka całej zbiorowości, w uczestniczeniu w jej działalności oraz, że nie podważa suwerenności państwa,

- poziom nauczania w tego rodzaju szkołach nie będzie niższy od poziomu ogólnego, ustalonego lub zatwierdzonego przez właściwe organy,
  - uczęszczanie do tego rodzaju szkół będzie fakultatywne.
2. Państwa będące stronami niniejszej Konwencji zobowiązują się przedsięwziąć wszelkie niezbędne środki, aby zapewnić stosowanie zasad wymienionych w punkcie 1 niniejszego artykułu.

Art. 6

Stosując niniejszą Konwencję państwa będące jej stronami zobowiązują się w możliwie największym stopniu uwzględnić zalecenia, które Konferencja Generalna Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury może przyjąć w celach określenia środków walki z różnymi aspektami dyskryminacji w dziedzinie oświaty i środków do zapewnienia jednakowych możliwości i jednakowego traktowania w tej dziedzinie.

Art. 7

Państwa będące stronami niniejszej Konwencji powinny podawać w okresowych sprawozdaniach składanych Konferencji Generalnej Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury w terminach i w formie, które ustalone zostaną przez te konferencje - informacje o środkach ustawodawczych, administracyjnych i innych podjętych przez nie dla realizacji niniejszej Konwencji, a szczególnie w opracowaniu i rozwijaniu ogólnopaństwowej polityki, o której mowa w artykule 4, o osiągniętych rezultatach i o przeszkodach, jakie napotkało zastosowanie tej polityki w życiu.

Art. 8

Jeśli między dwoma lub kilkoma państwami, będącymi stronami niniejszej Konwencji, wynikną rozbieżności co do jej interpretacji lub stosowania i jeśli te rozbieżności nie zostaną usunięte w drodze rokowań - będą one przekazane na wniosek stron Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości dla wydania orzeczenia w tym przypadku, gdy nie znajdzie się innych sposobów usunięcia rozbieżności.

Art. 9

Żadne zastrzeżenia do niniejszej Konwencji nie są dopuszczalne.

Art. 10

Niniejsza Konwencja nie uszczupla praw, z których mogą korzystać poszczególne osoby lub grupy osób na podstawie umów zawartych pomiędzy dwoma albo kilkoma państwami, pod warunkiem że te prawa nie są sprzeczne z literą albo duchem niniejszej Konwencji.

Art. 11

Niniejsza Konwencja została sporządzona w językach: angielskim, francuskim, hiszpańskim i rosyjskim, przy czym wszystkie cztery teksty mają jednakową moc obowiązującą.

Art. 12

1. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji lub przyjęciu przez państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury w sposób przewidziany w ich konstytucjach.
2. Dokumenty ratyfikacyjne lub dokumenty przyjęcia Konwencji składa się na przechowanie Dyrektorowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury.

Art. 13

1. Niniejsza Konwencja jest otwarta do przystąpienia dla każdego państwa niebędącego członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, jeżeli zostanie do tego zaproszone przez Radę Wykonawczą Organizacji.
2. Przystąpienie odbywa się przez złożenie na przechowanie Dyrektorowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury dokumentu przystąpienia.

Art. 14

Niniejsza Konwencja wejdzie w życie (Konwencja weszła w życie dnia 22 maja 1962 r.) po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia na przechowanie trzeciego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przyjęcia albo przystąpienia, ale tylko w stosunku do tych 15 państw, które złożyły na przechowanie swoje dokumenty ratyfikacji przyjęcia albo przystąpienia w tym dniu albo wcześniej. W stosunku do każdego innego państwa Konwencja wejdzie w życie (Konwencja weszła w życie w stosunku do Polski dnia 16 grudnia 1964 r.) po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia na przechowanie dokumentu ratyfikacji, przyjęcia albo przystąpienia.

Art. 15

Państwa będące stronami niniejszej Konwencji uznają, że obowiązuje ona nie tylko na terytorium ich metropolii, lecz również na wszystkich terytoriach nieautonomicznych, powierniczych, kolonialnych i innych, za których stosunki międzynarodowe państwa te są odpowiedzialne; zobowiązują się one konsultować w miarę potrzeby z rządami lub z właściwymi władzami wymienionych terytoriów w momencie ratyfikacji, przyjęcia lub przystąpienia albo jeszcze wcześniej, aby zapewnić zastosowanie Konwencji na tych terytoriach, a także notyfikować Dyrektorowi

Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, na jakich terytoriach Konwencja będzie obowiązywała. Ta notyfikacja wywoła skutki prawne po upływie trzech miesięcy od dnia jej otrzymania.

Art. 16

1. Każde z państw, będące stroną niniejszej Konwencji, może ją wypowiedzieć zarówno we własnym imieniu, jak i w imieniu każdego z terytoriów, za których stosunki międzynarodowe jest odpowiedzialne.
2. Wypowiedzenie notyfikuje się w formie pisemnego dokumentu, który składa się Dyrektorowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury.
3. Wypowiedzenie wywoła skutki prawne po upływie dwunastu miesięcy od dnia otrzymania dokumentu wypowiedzenia.

Art. 17

Dyrektor Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury informuje państwa członkowskie Organizacji, państwa nie będące członkami Organizacji, o których mowa w artykule 13, a także Organizację Narodów Zjednoczonych o złożeniu na przechowanie wszystkich dokumentów ratyfikacji, przyjęcia lub przystąpienia, wymienionych w artykułach 12 i 13, a także o notyfikacjach i wypowiedzeniach, wymienionych w artykułach 15 i 16.

Art. 18

1. Niniejsza Konwencja może być zrewidowana przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, jednakże jej zrewidowany tekst będzie obowiązywał tylko te państwa, które staną się stronami konwencji wprowadzającej rewizję.
2. Jeśliby Konferencja Generalna przyjęła nową konwencję w wyniku całkowitej lub częściowej rewizji niniejszej Konwencji i jeźliby nowa konwencja nie zawierała odmiennych postanowień, niniejsza Konwencja będzie zamknięta dla ratyfikacji, przyjęcia lub przystąpienia z dniem wejścia w życie nowej konwencji, zawierającej zrewidowany tekst.

Art. 19

Zgodnie z artykułem 102 Karty Narodów Zjednoczonych niniejsza Konwencja zostanie zarejestrowana w Sekretariacie Narodów Zjednoczonych na wniosek Dyrektora Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury.

Sporządzono w Paryżu dnia 15 grudnia 1960 r. w dwóch autentycznych egzemplarzach opatrzonych podpisami Przewodniczącego Konferencji Generalnej, zebranej na swej jedenastej sesji, i Dyrektora Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury; egzemplarze te będą złożone na przechowanie w archiwach Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury, a uwierzytelnione ich odpisy będą dostarczone wszystkim państwom wymienionym w artykułach 12 i 13 oraz Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Powyższy tekst jest autentycznym tekstem Konwencji uchwalonej przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury na XI sesji tej organizacji, odbytej w Paryżu i zakończonej w dniu 15 grudnia 1970 r. Na dowód czego niniejszą Konwencję podpisali tegoż 15 grudnia 1960 r.

Przewodniczący:

Konferencji Generalnej
Akale-Work Abte-Wold
Dyrektor Generalny
Vittorino Veronese

Art. 102

Każdy traktat i każdy układ międzynarodowy, zawarty przez któregokolwiek członka Narodów Zjednoczonych po wejściu w życie niniejszej Karty, powinien być możliwie jak najprędzej zarejestrowany w Sekretariacie i przez Sekretariat ogłoszony.

1. W razie gdyby jakikolwiek tego rodzaju traktat lub układ międzynarodowy nie został zarejestrowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 niniejszego artykułu, to żadna ze stron umawiających się nie będzie mogła powoływać się na taki traktat albo układ przed którymkolwiek organem Narodów Zjednoczonych.

Sytuacja prawna w Polsce dotycząca dyskryminacji

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483):

Art. 32.

1. Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne.
2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

Kodeks Karny

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.):

Art. 256

§ 1. Kto publicznie propaguje faszystowski lub inny totalitarny ustrój państwa lub nawołuje do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2 17

§ 2. Tej samej karze podlega, kto w celu rozpowszechniania produkuje, utrwala lub sprowadza, nabywa, przechowuje, posiada, prezentuje, przewozi lub przesyła druk, nagranie lub inny przedmiot, zawierające treść określoną w § 1

Art. 257

Kto publicznie znieważa grupę ludności albo poszczególną osobę z powodu jej przynależności narodowościowej, etnicznej, rasowej, wyznaniowej albo z powodu jej bezwyznaniowości lub z takich powodów narusza nietykalność cielesną innej osoby, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Kodeks Pracy

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r.

Kodeks pracy (Dz. U. z 1974 r. Nr 24, poz. 141)

Art. 18 3a

1. Pracownicy powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, w szczególności bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, a także bez względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy.
2. Równe traktowanie w zatrudnieniu oznacza niedyskryminowanie w jakikolwiek sposób, bezpośrednio lub pośrednio, z przyczyn określonych w § 1.

Ustawa o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania.

Ustawą o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania z dnia 3 grudnia 2010 r. (dalej: ustawa antydyskryminacyjna), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2011 r., po raz pierwszy wprowadzono do prawa krajowego zakaz dyskryminacji w odniesieniu do edukacji. Wcześniej jedynym aktem prawnym, który dawał realną ochronę przed dyskryminacją poprzez wskazanie zakazanych form (dyskryminacja bezpośrednia, dyskryminacja pośrednia, molestowanie, molestowanie seksualne, zachęcanie do dyskryminacji) oraz szczególnych zasad procedowania w tego typu sprawach (przeniesiony ciężar dowodu), był Kodeks pracy. Niemniej jednak, akt ten obowiązek równego traktowania przewiduje jedynie w relacji pracownik – pracodawca. Ustawa antydyskryminacyjna, przed dyskryminacją w edukacji, chroni w ograniczonym zakresie. W obszarze oświaty oraz szkolnictwa wyższego, wprowadzono zakaz dyskryminacji jedynie ze względu na takie cechy jak rasa, pochodzenie etniczne i narodowość, pomijając pozostałe cechy wymienione w ustawie tj. płeć, religia, wyznanie, światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientacja seksualna.

Ustawa antydyskryminacyjna, przewiduje następujące formy dyskryminacji:

- 1) dyskryminacja bezpośrednia,
- 2) dyskryminacja pośrednia,
- 3) molestowanie,
- 4) molestowanie seksualne,
- 5) zachęcanie do dyskryminowania.

Dyskryminacja bezpośrednia – osoba fizyczna ze względu na rasę, pochodzenia etniczne i narodowość jest traktowana mniej korzystnie niż jest, była lub mogłaby być traktowana inna osoba w porównywalnej sytuacji.

Dyskryminacja pośrednia – to sytuacja, w której dla osoby fizycznej ze względu na rasę, pochodzenie etniczne i narodowość, na skutek pozornie neutralnego postanowienia, zastosowanego kryterium lub podjętego działania występują lub mogłyby wystąpić niekorzystne dysproporcje lub szczególnie niekorzystna dla niej sytuacja, chyba że postanowienie, kryterium lub działanie jest obiektywnie uzasadnione ze względu na zgodny z prawem cel, który ma być osiągnięty, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i konieczne.

Molestowanie – każde niepożądane zachowanie, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby fizycznej i stworzenie wobec niej zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery.

Molestowanie seksualne – każde niepożądane zachowanie o charakterze seksualnym wobec osoby fizycznej odnoszące się do płci, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności tej osoby, a w szczególności przez stworzenie wobec niej zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery; na zachowanie to mogą się składać fizyczne, werbalne lub pozawerbalne elementy

UWAGA!

Przez nierówne traktowanie, rozumie się także zachęcanie do powyższych zachowań oraz nakazywanie tych zachowań.

Ciężar dowodu

Ponadto, ustawa antydyskryminacyjna zawiera tzw. przeniesiony ciężar dowodu. Oznacza to, że osoba, która stawia zarzut dyskryminacji, będzie musiała jedynie uprawdopodobnić fakt naruszenia zasady równego traktowania, a gdy to uczyni, podmiot, któremu zarzucono naruszenie zasady równego traktowania, będzie zobowiązany wykazać, że nie dopuścił się jej naruszenia. Obowiązek uprawdopodobnienia to znacznie mniej niż obowiązek udowodnienia. Uprawdopodobnienie w praktyce może polegać na przedstawieniu wiarygodnej wersji wydarzeń, podczas gdy udowodnienie musiałoby polegać np. na przedstawieniu świadków zdarzenia. Takie ułatwienie, w sprawach dotyczących dyskryminacji jest niezwykle istotne, gdyż do tego typu sytuacji dochodzi często między dwiema osobami, bez obecności świadków (np. gorsze traktowanie czarnoskórego studenta na egzaminie ustnym). W praktyce student, który stawia zarzut dyskryminacji będzie musiał jedynie przedstawić okoliczności, które z dużym prawdopodobieństwem wskazują na to, że doszło do dyskryminacji. Wówczas, uczelnia odpowiedzialna za zachowanie swojego pracownika, będzie zobowiązana przedstawić dowody, że nie doszło do gorszego traktowania lub zaistniałe nierówne potraktowanie wynika z innych obiektywnych powodów, nie związanych z cechą prawnie chronioną (rasą, pochodzeniem etnicznym, narodowością).

Odszkodowanie

Ofiara nierównego traktowania, może domagać się od podmiotu odpowiedzialnego za gorsze traktowanie odszkodowania, które sąd orzeka w oparciu o przepisy Kodeksu cywilnego. Art. 363 k.c. stanowi, że naprawienie szkody powinno nastąpić, według wyboru poszkodowanego, przez przywrócenie stanu poprzedniego, bądź przez zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej.

Zakaz działań odwetowych

Ustawa antydyskryminacyjna wprowadza ochronę przed tzw. działaniami odwetowymi. Skorzystanie z uprawnień przysługujących z tytułu naruszenia zasady równego traktowania nie może być podstawą niekorzystnego traktowania, a także nie może powodować jakichkolwiek negatywnych konsekwencji wobec tego, kto z nich skorzystał. Ochrona ta dotyczy również osób, które w jakiegokolwiek formie udzieliły wsparcia korzystającemu z uprawnień przysługujących z tytułu naruszenia zasady równego traktowania.

Działania wyrównawcze

Ustawa przewiduje możliwość podejmowania tzw. działań wyrównawczych. Działania te podejmuje się w sytuacji, w której na skutek gorszego położenia jakiejś grupy społecznej, podejmowane są specjalne środki celem wzmocnienia tej grupy lub po prostu ułatwienia jej dostępu do jakiegoś dobra lub usługi. Takie działania są zgodne z prawem, nie stanowią dyskryminacji „większości”, gdyż służą wyrównaniu poziomu życia grupy dyskryminowanej. Takie działania jednak muszą być stosowane ostrożnie i tylko na określony czas.

Źródło:

<http://www.portaloswiatowy.pl/porady/szkola-wolna-od-dyskryminacji-jak-nie-dopuszczacdo-nienawisci-286895>

<http://www.ptpa.org.pl/poradnik/edukacja/opis-zagadnienia>

<http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/onz/1960.html>